

Jak se dělá

JAZZ

Vít Fiala

JUDr. Vít Fiala – jazzový hudebník (kontrabasista, baskytarista) a hudební skladatel vystudoval původně práva na Karlově univerzitě v Praze. Právníkem však byl velmi krátce, místo světa paragrafů jej zlákal svět hudební. V začátcích své hudební kariéry byl členem Kladenského dixielandu, dále působil v orchestru Lubora (Bory) Kříže, v divadle Quo Vadis, v Miniaturním kabaretu Eduarda Pergnera v pražské kavárně Luxor a v Československém státním souboru písní a tanců.

Vystupoval s mnoha jazzovými soubory a spolupracoval s předními hudebními osobnostmi, především se zpěvačkami – s Janou Koubkovou, Evou Pilarovou, Hanou Hegerovou, Vlastou Průchovou, Irenou Budweiserovou, také s Ferdinandem Havlíkem či Petrem Maláskem.

Jako skladatel se zaměřuje na jazz a scénickou hudbu. Je autorem například suity pro saxofonový kvartet *History of Jazz*, instrumentoval jazzovou operu George Gershwinu *Porgy a Bess*. Filmoví diváci jej znají díky filmu *Želary* (nominovanému na Oscara v roce 2004), jehož ústřední melodii aranžoval a natočil.

Od roku 1995 pořádá dnes již tradiční Mezinárodní jazzové dny v Dubé.

Vít Fiala je autorem mnoha písní, vystupuje také jako odborný publicista a lektor, přednáší o hudební tvorbě, kompozici a jazzu. V roce 1997 vydal knihu *Aranžérem a skladatelem snadno a rychle*, o rok dříve vyšla jeho úspěšná knížka *Jak se dělá jazz aneb Mjúzík pípšou*, kterou nyní pro všechny fanoušky jazzu a osobitého humoru Víta Fialy připravila Grada v novém vydání.

Jak se dělá

JAZZ

Vít Fiala

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Vít Fiala

JAK SE DĚLÁ JAZZ

Vydala GRADA Publishing, a.s.

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

www.grada.cz

jako svou 6429. publikaci

Děkujeme nakladatelství Muzikus, s.r.o., za poskytnutí textu knihy.

muzikus

Ilustrace Vít Fila

Foto Dušan Dostál, Antonín Plicka, archiv autora

Odpovědná redaktorka Helena Varšavská

Sazba a zlom Antonín Plicka

Návrh a zpracování obálky Antonín Plicka

Počet stran 128

Vydání 2., v nakladatelství Grada Publishing 1., 2017

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Grada Publishing, a. s., 2017

Cover Photo © Antonín Plicka

ISBN 978-80-271-9524-4 (ePub)

ISBN 978-80-271-9523-7 (pdf)

ISBN 978-80-271-0300-3 (print)

Obsah

Předmluva	9
Milý mladý kolego!	11
1 / Vztahy mezi jazzmany	37
2 / Vnitřní život jazzového orchestru	47
3 / Jazzman a záskoky	53
4 / Jazz a zvukaři	59
5 / Jazz a funkcionáři, kritici a manažeři – prostě bafuňáři	65
6 / Jazzman a laické okolí	69
7 / Jazz a ženy	73
8 / Jazzman a nahrávací studio	79
9 / Jazzman a zájezdy	85
10 / Jazzman a to, na co se nedostalo	91
11 / Jazzman a	105
A na závěr... několik chtěných i nechtěných muzikantských bonmotů	107
O jazzu s jazzmany...	119

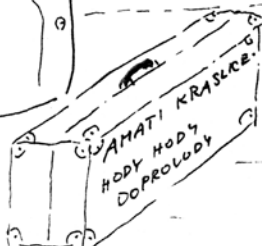
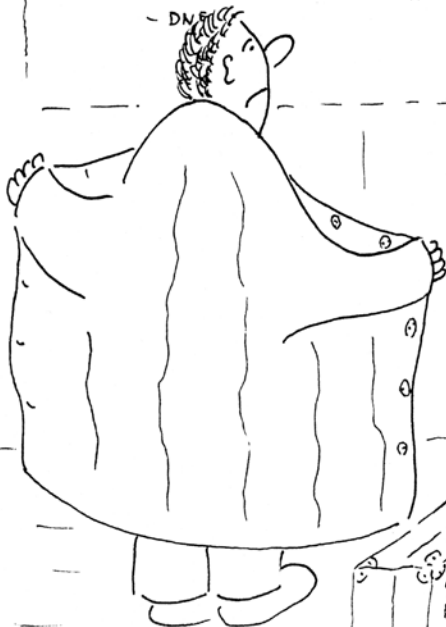
VÝSTAVA - EXHIBITION

"CO NEVÍTE
O JAZZU"

- DNEŠKY -

"WHAT DON'T YOU
KNOW ABOUT THE JAZZ?"

- TODAY -

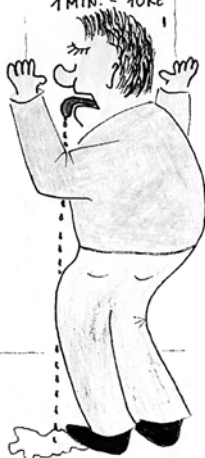

ÚŽASNĚ, FANTASTICKĚ,
PERFEKTNĚ...!!! SKVELÝ
HUDEBNÍ ZÁŽITK...!!!
ŘEKNĚTE NĀM, MISTRE,
JAK DLUHO VŠ SE
NA TO UČÍTE?

MJÚZIK PÍPŠOU

JAZZ

1 MIN. = 10Kč

BIGBĪT

1 MIN. = 20Kč

VÁŽNĀ HUDBA

24 HOD. ZDARMA

PRO TRVALÝ NEZAJEM
DOČASNĚ MIMO PROVOZ

ALBRECHT JE VĀL!!
Ty ses → VĀL!!

Předmluva

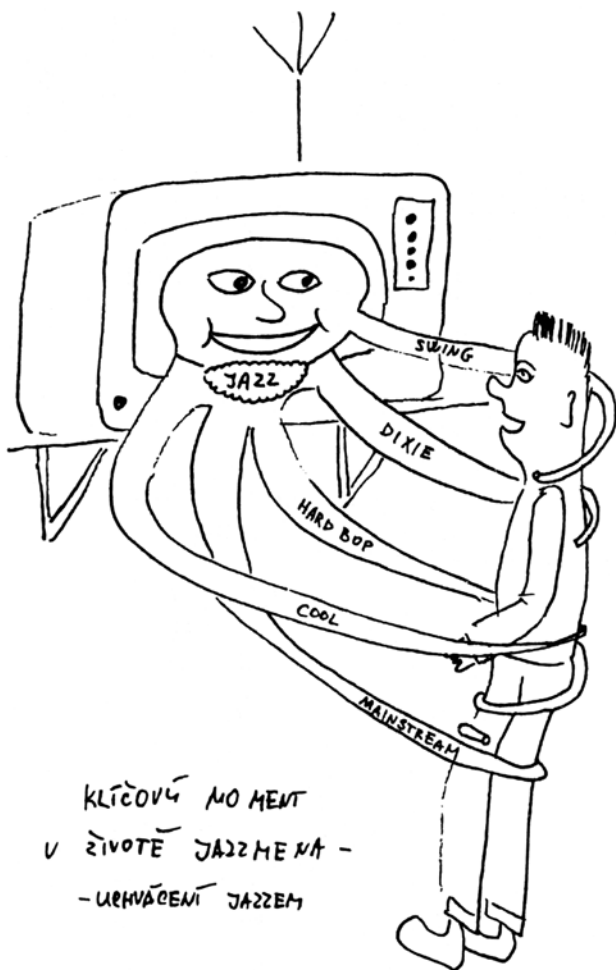
Milý mladý příteli – a nejen ty, ale i vy všichni ostatní!

Toto je skutečně pravdivý report o tom, jak to v jazzu doopravdy chodí. Je to téma natolik brizantní, že autor zodpovědně zvažoval, zda z důvodů osobní bezpečnosti nemá zůstat raději v anonymitě. Osud autora Satanských veršů Salmana Rushdieho mu byl dostatečnou výstrahou. I když lze s těžší očekávat vynesení rozsudku smrti nad autorem třeba Českou jazzovou společností, nelze zcela vyloučit výskyt negativních reakcí ve smyslu známého přísloví o potrefených husách. To, že se autor nakonec rozhodl zveřejnit své jméno, je výrazem mužného postoje, že toho bohdá nebude, aby český jazzman z boje utíkal, nehledě na to, že na řadě míst tohoto dílka může směle zakejhat i on sám.

S přáním dobrého počtení

Váš Vít Fiala

A handwritten signature in black ink, reading 'Vít Fiala'. The signature is written in a cursive, flowing style with some loops and flourishes.

KLÍČOVÝ MOMENT
V ŽIVOTĚ JAZZMENA -
- UCHVÁCENÍ JAZZEM

Milý mladý kolego!

Vidím, že ses rozhodl hrát jazz a tvé rozhodnutí je nezvratné. Máš pravdu. Proti tomu, co tě nedávno potkalo, není obrany. Setkal ses s něčím, co způsobilo, že jsi vstal a řekl: „Ano, to je ono, to chci hrát a poslouchat.“ Je lhostejno, zda tento okamžik nastal na koncertě, v jazzklubu, při poslechu rozhlasu či CD. Neboť podstatné je pouze to, že od této památné chvíle máš před sebou jen dvě možnosti. Buď rázně vkročit do jazzového světa a přijímat jeho nemalé radosti i strasti, nebo ještě honem, honem couvnout do slušného civilního povolání a celý zbývající život si skrytě či nahlas vyčítat, co bys mohl, kdybys tenkrát... Ty ses však rozhodl. Chválím ti tvé rozhodnutí, protože je mužné, jako je ostatně jazz sám.

Jistě sis všiml, že ti tykám. Buď za to rád. Je to projev důvěry, přátelství a neklamné znamení, že tě беру vážně. Neboť vykáání mezi jazzmany – toť výraz odstupu, někdy i pohrdání, nebo naopak až přehnané servilnosti jazzového novice k jazzmanovi seniorovi s pedagogickou hodností.

Právě proto, že je tvé rozhodnutí nezvratné, cítím potřebu ti nelehkou cestu do jazzového světa ulehčit sdělením svých zkušeností a poznatků, i když stará moudrost učí, že zkušenost sdělená se nikdy nemůže rovnat zkušenosti zažité. Takže, s chutí do toho!

Především je třeba položit otázku, co je vlastně jazz. Panuje obecně platné mínění, že jazz je hudba. Já naopak tvrdím, že jazz je především životní styl, který se pak následně hudbou vyjadřuje. Co z toho vyplývá pro praxi? Asi to, že člověk se nemůže celý

život věnovat podrobnému studiu slavných sól ještě slavnějších kolegů, studiu harmonie a stupnicových běhů, i když o důležitosti těchto disciplín není pochyb. V určitém okamžiku je však třeba nekompromisně odhodit psychologii žáka, rázně vykročit vstříc vlastním pocitům, a ty realizovat prostřednictvím svých hráčských schopností. Je šťastný ten okamžik, kdy člověk zjistí, že přestává na nástroj hrát, ale že se takříkajíc přes něj vyjadřuje. Toto štěstí však postihne pouze vyvolené. Přesto je tvou povinností za touto ideou celoživotně jít, i když ti možná osud nedopřeje dosáhnout tohoto kýženého stavu. Měj vždy na mysli, že ti, kteří nejsou schopni onu otázku si takto položit, připravují se tak jako tak o tuto šanci. Přesto však jako prostí dělníci jazzu mohou vykonat mnoho krásného, byť nenového.

Jak se vzdělávat v jazzu

Odpověď zní: Buď sám, nebo v nějaké škole k tomu určené. Jsi-li bystrý, samostatný a věříš si, jdi za tím sám. Dívej se, jak kdo hraje, poslouchej, sleduj zvyky a návyky mistrů, jejich držení ruky – prostě snaž se všemi způsoby přicházet věcem na kloub. V tom ti bude velice nápomocná televize a internet. Svými detailními záběry umožňují vysledovat to, co v dobách předtelevizních a předinternetových nebylo možné. Zvolíš-li školu, pak pozor! Buď zdvořilý a uctivý k vyučujícím, ale posuzuj je vždy a všude vnitřně kriticky. Mají pravdu? Nemají pravdu? To budiž tvým každodenním heslem. Trefné pořekadlo „Kdo umí, ten umí – kdo neumí, ten učí“ není možno brát zcela doslova, přesto však

nelze vyloučit jistý počet ne zcela patřičných lidí na profesorských postech. Vždyť je to krásné, být sledován obdivnými zraky žactva! Nehrozí vypískání a navíc, stálý měsíční příjem je zajištěn! Nejpodezřelejší jsou vyučující, kteří sami hrají málo, nebo

STÁTNI KONZERVATORŮ OF JAZZ

NOSITELKA VYZNAMENÁNÍ „ZA ZÁSLUHY O VÝSTAVBU“.

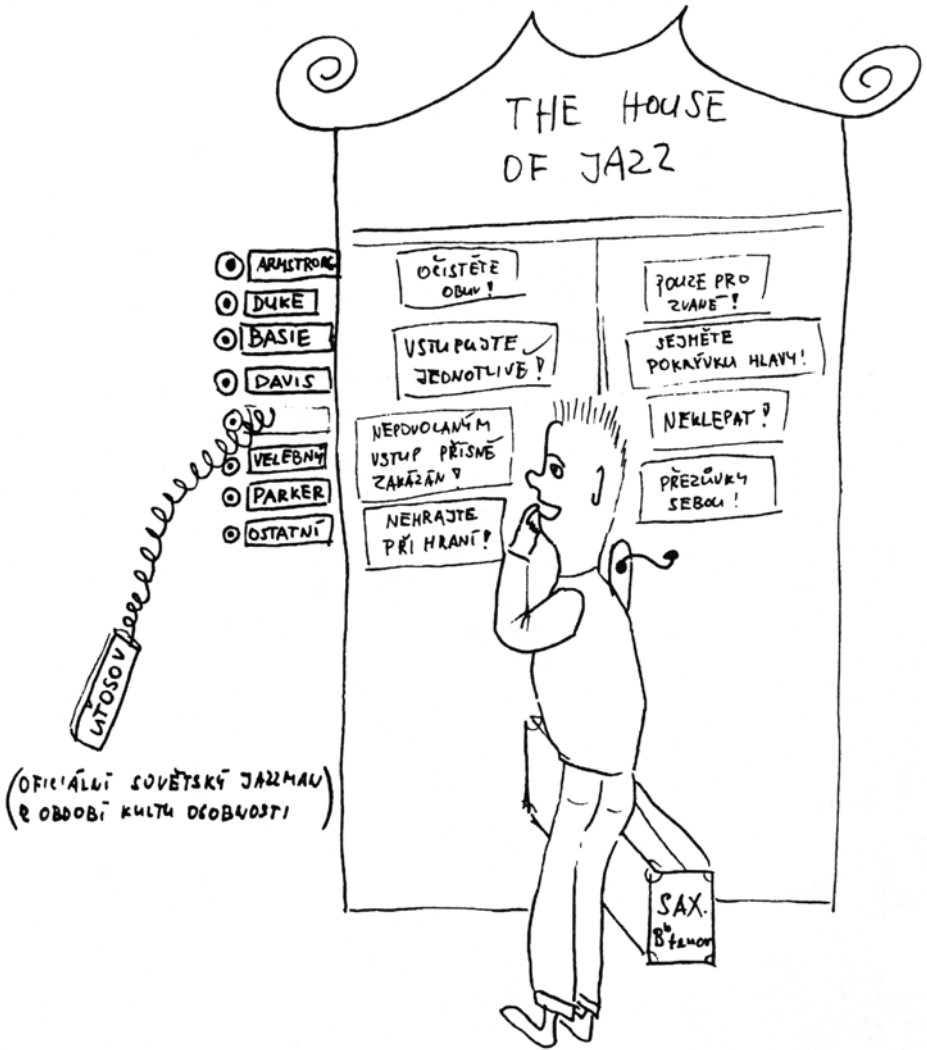
OFICIÄLNÍ ZPŮSOB VÝUKY JAZZU.

dokonce vůbec ne. Na ty obzvláštní pozor – i když i tady výjimka potvrzuje pravidlo, abychom nebyli zase až tak krutí. Zajímavé je, že frekventovaní sólisté se učení věnují neradi, a mnohdy dokonce o sobě sami tvrdí, že to ani neumějí. Na tyto lidi se však rozhodně zaměř – tam je studnice poznání! Dnes naštěstí pominuly dřevní doby Buddyho Boldena, který si prý zakrýval ruku na trubce kapesníkem, aby nebylo možno odkoukat, jak mačká mašiny. Stále však měj na mysli úsměvně cynický výrok jednoho našeho význačného jazzmana: „Když už učit, tak učit špatně. Abychom si nevychovávali konkurenci. Jak vidím, že to žákovi začíná trochu jít, okamžitě mu nařídím přesadit nátisk.“

Proto, mladý příteli, dostaneš-li se do podobné situace, polož si otázku, zda nadále učitele ještě vůbec potřebuješ.

Vývoj a dělení jazzu

Mladý příteli, vstoupil jsi do proudu jazzu, ale pozor! Tak jako vznikl jazz šťastnou shodou okolností slitím řady různorodých vlivů ve velkém kadlubu Ameriky – černoši, Italové, Němci, Židé, Rusové, Španělé, možná i Češi se na tom alespoň trochu podepsali – má jazz po opuštění Nového světa tendenci opět se dělit a různit. Zda je tato tendence vítaná, či nikoliv, o tom později. Jisté je pouze to, že černoši, kteří jsou obecně považováni za vynálezce jazzu, by ho nemohli vynalézt bez výše již zmíněných ostatních národností, na rozdíl od prvně jmenovaných, do Ameriky již dobrovolně přišedších. A v tom je právě ten krásný

(OFICIÁLNÍ SOVĚTSKÝ JAZZKAV)
v období kultu osobnosti

MLADÝ JAZZMAN PŘED VCHODEM DO ZEMĚ ZASLÍBENĚ

kosmopolitismus jazzu, tak vznešeně povýšený nad všechny ty ubohé a mnohdy i tragické národnostní pŭtky.

Bývaly doby, kdy jazz byl jen jeden. „Děsivé skřeky saxofonů, bezhlavé lomození šílených bubeníků a zběsilé synkopy – toť jazz.“ Tak charakterizovaly dobové noviny onu americkou novinku, vesměš šokující jak jinak než na vídeňskou operetní notu naladěné střeoevropské publikum. A v tom právě tkví první zásadní poznatek: Jazz byl, je a bude v těchto končinách v zásadě cizím prvkem! Nic nedej na ty, kteří ti tento fakt budou vehementně vyvracet! Stačí sledovat náklady alb s tramskou či folkovou tematikou, pozorovat nadšení publika v hledišti různých port a letních festivalů a do duše se ti vkrade tísnivý pocit osamocení. Kdepak, v Polabské nížině se květince jazzu příliš nedaří! Přesto však neklesej na mysli, neboť vzdor tomu přece jenom existuje pár bláznů, kteří jazzu propadli tak jako ty, a to naštěstí jak mezi muzikanty, tak mezi posluchači. Takže, připrav se na celoživotní relativní chudobu, ale jazz ti zemřít hlady nedá!

Jak již bylo řečeno, dříve jednolitý proud jazzu se už v minulosti opět začal rozdělovat až na současné – jak trefně formuloval jiný, již bohužel nežijící náš jazzman – základní dělení jazzu na „1. tradici, 2. modernu a 3. ...takový to normální hraní...“. Tím ale dělení jazzu není zdaleka u konce. Sám to poznáš velmi záhy, až aktivně vstoupíš do každodenní jazzové práce. Je mojí milou povinností ti to usnadnit v následujících řádcích.

Jak se dělí jazz, tak se dělí samozřejmě i ti, kdo jej provozují. Tím také mimoděk potvrzují již dříve formulovanou tezi, že jazz je životní styl vyjádřený hudbou. Charakterizujme tedy nejprve tradicionalisty.

Často se zjevují ve skupinách. Jsou plaší, chovají se tiše a skromně. Většinou nekouří, pijí pouze mírně, s výjimkou, když je to zadarmo. Na kšefty si často berou svačinu z domova. Vedou spóřádaný rodinný život a na zájezdech neobtěžují zpěvačky, které to čas od času až zaráží. Mají poměrně dost kšeftů, neboť provozují hudbu, která publikum v žádném případě nenasere.

To modernisti se chovají podstatně nápadněji. Oblékají se a češou se podle posledního módního trendu. Když se nosí dlouhé vlasy, mají dlouhé vlasy, když se vlasy stahují do vocásku, stahují si je do vocásku. Nosí-li se saka s vycpávkami, mají saka s vycpávkami, letí-li úzké kalhoty, nosí úzké kalhoty. To vede ve svém souhrnu k určité stádnosti. V nezřízenostech života často

MODERNISTA

TRADICIONALISTA

zřetelně překonávají své tradiční kolegy, ačkoli řada z nich se též naopak oddává askezi, aby tak prezentovali svoji plnou zaujatost hudbou. Rádi napodobují slavné vzory, a to i v občanském životě. Mnohdy nejsou ochotni se alespoň na pódium pořádně obléknout. Často hrají otočení zády k publiku. Tím vším vyjadřují nedůležitost těchto nízkých věcí ve vztahu ke genialitě hudby, kterou právě provozují. Zkušení pořadatelé mají z této části jazzové obce někdy strach, protože avantgardnost některých moderně orientovaných jazzových těles je tak veliká, že jim vyhání platící publikum ze sálů, což umělci komentují slovy: „To tady máte teda pěkný blbce!“ Časem buď zmoudří, anebo se potácejí dál v chudobě a nepochopení.

Jazz a vlivy na něj působící

Milý mladý příteli, nyní je třeba obrátit tvou pozornost k okolnostem, které provázely jazz po jeho přesazení na evropskou půdu, což je podobná situace, jako byla za dob Kolumbových s tabákem a bramborami. Něco, co tady nebylo, tady najednou bylo. Na rozdíl od raných dob vzniku jazzu v Americe, kdy jedním z nejsilnějších inspiračních zdrojů byl pro jazzmany bič otrokáře (škoda že tomu tak v mnohých případech není doposáváde) a kdy kromě chaloupky strýčka Toma existovalo už jen pár jazzklubů, byl jazz po svém průniku do Evropy vystaven takové síle nejrůznějších vlivů, až je s podivem, že ještě vůbec existuje.

Věnujme se proto nyní vyjmenování a popsaní těchto vlivů na jazz v geopolitickém prostoru střední Evropy.

